

הרצוני תורה

יו"ל ע"י ביהמ"ד וכולל אברכים דרכי תורה - וכולל שערים המצויינים - רחובות

דבר המצרפת

מרון שליט"א ...

בעת האחרונה רועשת הארץ אודות פרשת הגיורים בצה"ל. גדולי התורה חיוו דעתם לכאן ולכאן בפרשיה סבוכה זו. ואכן, מחלוקות בהלכה היו ויהיו, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים. אך אותם שועלים המחבלים בכרמים בעזות וביתד הצופה, הוציאו את המחלוקת מתחומי בית המדרש, והשתמשו בה ככלי לניגוח וריבוי שנאה ופולגנות בעם ישראל ובעולם התורה.

לנו, הנאמנים לדרך התורה שכותרתה "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", ואשר ההשקפה הטהורה והאמיתית היא נר לרגלנו, אין ענין לדוש ולדרת לרמות אלו. אך שומה עלינו לחזק ולהתחזק בהליכה בדרך של גדולי הדור מורי דרכה של יהדות ספרד המפוארת ובראשם מרון שר התורה פאר הדור והדרו רבינו עובדיה יוסף שליט"א.

מי לנו גדול כמרון שליט"א שמוה עשרות בשנים מכתת רגליו ומוסר נפש להרבות חילים לתורה. מי שרועה להבחין בפירותיה של מסירות נפש זו, מוזמן להשוות בין מעבה של יהדות ספרד מקום המדינה ועד לפני שלושים שנה לבין מה שמתחולל ומתרחש כנגד עינינו היום. וכפי שהעיד מרון עצמו בדרשתו האחרונה במוצי"ש - "אשרינו שעכשיו יש לנו ישיבות", אמר. 'קודם לא היה ישיבות. מה היה? לפני 60-70 שנה היה את ישיבת פורת יוסף בירושלים, זאת היתה הישיבה היחידה אצל הספרדים. סך הכל 70 תלמידים היו שם. האשכנזים היה להם את ישיבת פוניבז' עם 500 תלמידים ולנו היה 70, מלבד ישיבות אחרות כמו סלבודקא ועוד ועוד ועוד". 'מה היינו? ונהיי בעינינו כהגבים, וכן היינו בעיניהם... עכשיו ברוך השם, ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה. לפני חמש שנים, עשינו כנס של למעלה מחמשת אלפים אברכים, ספרדים שלנו שכולם כתבו חידושי תורה'. הרב סיפר כי למרות היותו הלש הגיע לכנס כדי לחזות במראה המרהיב ורוחו התחזקה: 'איפה חלמתי שאראה דבר כזה? איזה תענוג, כל אלה ספרדים. כולם "פרענקים", כולם לבושים כמו בני ישיבות, עם חליפות שחורות. איזה יופי, איזה מעמד!" אשרינו מה טוב חלקנו. ארץ ישראל מרכז העולם - מרכז התורה בעולם. פה הישיבות, פה האברכים. והספרדים הולכים ועולים מעלה מעלה. לא להתבייש מהחבר'ה האשכנזים. כמו שיש להם, כך יש לנו. ברוך השם שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים", אמר בשמחה.

הנה כי כן, את החושך לא מגרשים במקלות, ואת חיציהן של בעלי משטמה ומחלוקת לא משביתים בהרבות ואף לא בהרצונות לשון, לא זו דרכנו. אין לנו אלא להוסיף אור וטהרה בעולם בדמות הקמת עוד ועוד בתי מדרש ופתיחת עוד ועוד שיעורי תורה, וב"ה ככל שירבו מורי הוראה ויושבי על מדין, מרביצי תורה וראשי ישיבות האמונים על דרכם של מאורי יהדות ספרד, כך תמשיך ותשגשג המחפכה הרוחנית אשר תוביל ותקרב ב"ה את גאולתנו במהרה בימינו.

שבת שלום!

מאורות הפרשה

הרה"ג רונן גולן שליט"א
ראש כולל "שערים המצויינים"
ומח"ס "רינונה של תורה"

מה לרופאים בבית עושי רצון השם?

"רשיון" הרפואה שהעניקה התורה הקד' לרופאים לרפא כל חולי ומדנה, נדרש מהפסוק 'ורפא ירפא' שנאמר בפרשתנו (כא, יט). וכדברי חז"ל (ברכות ס,). 'ורפא ירפא, מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות'. ובספר מאור עינים (ליקוטים), ביאר זאת באופן נפלא, 'שאלו לא היה כתוב בתורה ורפא ירפא, לא היה יכול הרופא בשום אופן לרפאות. וזהו מכאן שניתנה רשות לרופא, דהיינו שעל ידי התיבות 'ורפא ירפא' יש כח ויכולת לרופא לרפאות, ומהן נשתלשלה חכמת הרפואה. ואותן התיבות, הן הן החיות של הרפואה'.

ברם, עצם ענין הרפואה נתון במחלוקת גדולה בין הראשונים, וכמאמר הרמב"ן (ויקרא כו, יא), 'מה לרופאים בבית עושי רצון השם'. אימרה זו שזורה בדבריו הידועים בסוגיית הרפואה (שם), 'בהיות ישראל שלמים, לא יתנהג עניינם בטבע כלל, כי יברך ה' לחמם ומימיהם ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא כלל. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרם עוון שיגלה, לא ידרשו ברופאים אלא בנביאים. ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם, אחר שהבטיח 'והסירתי מחלה מקרבך'. והוא מאמרם (ברכות ס). 'שאינו דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו', שאילו לא היה דרכם ברפואות, יחלה האדם כפי עונש חטאו, ויתרפא ברצון ה', אבל הם נהגו ברפואות, וה' הניחם למקרי הטבע. וזו היא כוונת אמרם (ברכות, שם) 'ורפא ירפא, מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות', לא אמרו שניתנה רשות לחולה להתרפאות, אלא כיון שחלה ובא להתרפאות כי נהג ברפואות, ולא היה מעדת ה' שחלקם בחיים, אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו, בעבור שיאמר כי ה' לבדו הוא רופא כל בשר, שהרי כבר נהגו' עכ"ד.

ומנגד, מצינו בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות (פסחים פ"ד) שכתב, 'פירשו לי, ששלמה חיבר ספר רפואות, שאם חלה אדם באיזו מחלה, פנה אליו ועשה כמו שהוא אומר ומתרפא, וראה חזקיה שלא היו בני אדם בוטחים בה' אלא בספר הרפואות, וגנזו. וייחסו בזה לחזקיה סכלות שאין ליחס דוגמתה אלא לגרועים שבהמון. ולפי דמיונם, אם ירעב אדם ופנה אל הלחם ואכלו, האם נאמר שהסיר בטחונו מה'. וכמו שאני מודה לה' בעת האוכל, שהמציא לי דבר להסיר רעבוננו ולהחיותני ולקיימני, כך אודה לו על שהמציא רפואה המרפאה את מחלתי'.

ונמצא, שדעות חלוקות הן בענין ריפוי החולאים. דעת הרמב"ן, שדורש ה' לא ידרוש ברופא, ואין לרופא חלק בבית עושי רצון ה'. ודעת הרמב"ם, שכשם שאדם רעב, מותר וצריך הוא לאכול, ואין בזה שום חסרון באמונה, כך החולה צריך ומותר לו לדרוש ברופא, ולהשתמש ברפואות טבעיות, ולהודות להשי"ת שברא רפואות בעולם.

והגרא"א דסלר זצ"ל יסד במכתב מאלוהו (ח"ג עמ' 172), ששיתות הרמב"ם והרמב"ן אינן חלוקות, וכל אחת מהם עוסקת במדרגה אחרת של עבודת ה'. שהנה, לעומת מי שרגיל להסתכל במבט הטבעי, וסובר שהתפשטות המחלה תלויה בהתפשטות החיידקים, יודע המתבונן במבט הרוחני, שהתפשטות המחלה מורה שטומאת החטא מתרבה בו. כי החטא הוא הסיבה לכל המחלות, והתופעה הטבעית היא תוצאה מזה. ולכל חטא, בהתאם לקלקול הרוחני המיוחד לו, יש השפעה על מצב בריאותו של אבר מסויים. ולכך, בזמן שהיה עם ישראל במדרגה העליונה, שבה השיגו השגה בהירה ושלימה בדרכי השי"ת, היתה הרפואה בדרך הבחינה הרוחנית, והיו מבקשים מנביאי ה' את התיקון הרוחני לכל חולי. ומי שנמצא במדרגה כזו, ודאי שחטא יחשב לו אם ילך לדרוש ברופאים, ואף הרמב"ם מודה בזה. ועל מדרגה זו טבע הרמב"ן את אמרתו, 'מה לרופאים בבית עושי רצון ה''. אבל בדורות האחרונים הניצבים במדרגה התחתונה, שבה מבחין האדם בסיבות הטבעיות של החולי, אף השי"ת מסתיר את הנהגתו, ומנהיג את האדם ע"י סיבות טבעיות. ואדם שזוהי מדרגתו, ונמנע מלהשתמש בדרכי הטבע, לאיוולת תחשב לו, כי עבודת האדם כפופה למדרגתו. ולאדם כזה נתכוון הרמב"ם.

ולמרות שתי ההנהגות הנפרדות הללו, כתב המכתב מאלוהו, שגם בדורנו שבו אווזים אנו במדרגה התחתונה, צריך האדם ליתן אל לבו, שישנה מדרגה עליונה שבה אין מתרפאים בדרך הטבע, אלא ע"י תיקון החטא. וזאת כדי שיבין, שאף שעליו להתרפא בדרך הטבע בהתאם למדרגתו, מוטלת עליו החובה להתעורר וללמוד כי החטא הוא הסיבה האמיתית למחלתו, ועל ידי כך יבא לידי הרהורי תשובה, שיצילוהו מכל פגע ומחלה.

ונראה שדברים אלו עומדים ביסוד ביאורו של הט"ז? בענין הרפואה. שהנה כתב השו"ע (יו"ד דעה סימן של"ו, א), 'נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ולמצוא היא. ובכלל פיקוח נפש הוא. ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים'. והקשה הט"ז (סק"א), 'שאל הרפואה היא מצוה, מדוע נקראה בשם רשות. וביאר, שהרפואה האמיתית היא על ידי בקשת רחמים משמיא, אלא שלא תמיד זוכה האדם לכך, ולכן צריך לעשות רפואה על פי טבע העולם. והשי"ת הסכים לזה, ונתן הרפואה ע"י טבע הרפואות. וכיון שבא האדם לידי כך, יש חיוב ומצוה על הרופא לעשות רפואתו. והיינו כהמכתב מאלוהו, שהאדם צריך לנהוג כפי מדרגתו, ולהשתמש בדרכי הרפואה, ומצוה היא בעבורו, אף שבנקודת האמת, הרפואה תלויה בתיקון הרוחני.

העלון מוקדש לעילוי נשמת: יהודה בן רחל ז"ל * אמיר בן הנמננ'אן ז"ל * יצחק בן רוזה לאה ז"ל * יצחק בן טאום ז"ל * סלים בן ברוך ז"ל * גאלי בן מרים ז"ל * אברהם בן חיים ז"ל * יוסף בן פעירה ז"ל * יוסף בן שרה ז"ל * משה בן נח ז"ל * פואד בן פרחא ז"ל * הרצל בן כרטה ז"ל * פרי בת תאגיה ע"ה * אסתר בת רחמה ע"ה * נגיה בת רגינה ע"ה * ת.נ.צ.ב.ה

שאלה: האם מותר ליצלות דגים ובשר בתנור אחד כשהם מרוחקים זה מזה ואיך הדין מבושלים כל אחד בסיר בפני עצמו

תשובה: א בתנור קטן וסגור שצולו בשר ודגים אסורים באכילה הן הבשר והן הדגים משום שכל אחד שואב ריח מהשני וחמירא סכנתא מאיסורא, אומנם בתנור גדול המחזיק שנים עשר עשרונים [שזה קרוב ל 20 ק"ג] מותר לכתחילה ותנורים שלנו ידוע שאין מחזיקין כמות כזו.

ב בישל כל אחד בסיר בפנ"ע אם עמד עליו וראה שהתנור לא הזיע כתוצאה מבישול הבשר והדגים והאדים אינם עולים לתוך התנור מותר אף לכתחילה ואם מזיע אף בזה ראוי לאסור ועיין שו"ע סי' קח' סעיף ב ובש"ך שם ובבדי השולחן על הסעיף

ג אין חיוב לייחד כלים לבשר ודגים דאין פליטה אסרת בבשר ודגים אף בבן יומו ורק שיהא מודח ואם לא היה מודח יפה אם יש ס' בתבשיל נגד שמנונית שבכלי מותר

ד הרוצה ליצלות ולבשל בתנור בבת אחת דגים ובשר יכסה קדירה אחת במכסה ואז מותר לכתחילה לכו"ע וק"ו אם מכסה שתי הקדירות דמותר.

נימוקים

דין זה מופיע בטור בשו"ע סי' צז' ובסי' קח' ובסי' קטז' ומקורו מגמ' פסחים ע"ו: אמר רב בשר שחושט שמן (היינו שיש בו שומן שמפספע) שצאלא עם בשר נבלה כחוש אסור מ"ט מפסמו מהדדי (היינו שההיתר שמן הולק ומפסע הבשר הנבלה הכחוש) לוי אמר אפילו בשר נבלה שמן שצאלא עם כשרה כחוש מותר מ"ט ריחא לאו מילתא היינו ריח העשן שנתערב מזה לזה אין לו דין הבשר עצמו לוי עשה מעשה כפי שפוסק והתיר מקרה כזה

רש"י פסק כלוי דריחא לאו מילתא וכן הוא בתשובת הגאונים ומביא ראייה מגמ' ע"ז סו: לעניין בת תיהא פרוש חבית יין של ע"ז שירשאל מריח בפיו לדעת טיב היין אביי אסר משום דריחא מילתא ורבה שרי דלאו מילתא וקיי"ל כרבה וכן פסק רי"ף רמב"ם ורשב"א כלוי אלא שרי"ף פסק כלוי דרק בדיעבד שרי מלשון בשר שצאלא לשון דיעבד אבל לכתחילה אסור וכן הרשב"א סבר אך הרמב"ם והר"ן ס"ל דאף לכתחילה שרי ליצלות בשר נבלה עם כחושה אף נבלה שמן דקיי"ל ריחא לאו מילתא ומביא ראייה דבת תיהא שרי לכתחילה וכן בירושלמי תרומות פי' ה"ב מתיר לכתחילה דשאל הירושלמי מהו ליצלות שני שיפודים אחד שחוטט ואחד נבלה בתנור אחד ומביא פלוגתא ר' רימיה בשם רב אסר שמואל בשם לוי מותר משמע לכתחילה שרי ורי"ף ורשב"א מתרצים לבת תיהא שרי או משום שהיין מוזיקו כשמריח או משום שלא מכון אלא לדעת טעמו של היין

אולם ר"ת ור' חננאל פסקו כרב והביאו ראיות לדבריהם א תני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאוכלו בכוחה (פירוש מאכל חלבי) משמע דריחא מילתא ב ההוא בניתיא (דג) שצאלא עם בשר אסר רבא מפרזיקא לאוכלה בכוחה ש"מ ריחא מילתא היא ועיין רי"ף מסכת חולין פ' גיד הכנה דף לא: בד' הרי"ת. שהרבה לזהות ראיות ר"ת ור"ח ותירץ דכיוון שיכול לאכול הפת והדג שניצלו בפני עצמן או הפת עם בשר הוי כלכתחילה ולא שרי לוי רק בדיעבד ולכן אסור וכן פסק מר"ן בשו"ע סי' ק"ח סעיף א דאין צולין בשר נבלה וכשרה בתנור אחד ואע"פ שאין נוגעין זה בזה ואם צלאן הרי זה מותר אף בבשר נבלה שמן עם בשר כשרה כחוש ורק בתנור גדול המחזיק שנים עשר עשרונים [19 ק"ג] שרי אף לכתחילה וכן פסק בסי' צז' סעיף א פת שאפאו עם הצלי ודגים שצאלא בתנור אחד עם הבשר אסור לאוכלם בחלב ומשמע בפני עצמו מותר והב"י בסי' צז' בשם הרשב"א כתב אם שניהם כחושים הבשר כשר והנבלה שרי אף לכתחילה [וכן בשר ודגים אם שניהם כחושים יהיה מותר לכתחילה אם יש מציאות כזאת שדג כחוש] ומצא לעניינין סכנה בריחא אין בבשר ודגים אף בתנור קטן וסותם וכן כתוב במפורש בערוך השולחן סי' קח סעיף א וכן ראייתי שפסק החתום ד בקיצור דינים הלכה ח' כפי שפסק הרמ"א בסי' קטז' סעיף ב בדיעבד אין לאסור הדגים ומקורו מאו"ה כלל לט' וכן פסק הט"ז שם סק"ב

אומנם הש"ך סי' צז' סק"ג כתב דמר"ן השו"ע לא איירי כאן אלא מדין איסור של בשר וחלב אבל מסכנתא לא איירי כאן ובאמת בריחא יש סכנתא ותמירא מאיסורא וכן בסי' קיו' סק"א פסק דאפילו בדיעבד אסורים משום ריחא מילתא לעניין סכנה

לעומת המהרש"ל באו"ש סי' לה הובא בש"ך כתב דמותר לכתחילה ליצלות דגים עם בשר בתנור אחד ואין בו משום סכנה רק כשצולין אותו מחוברין וציון שם לספר באר שבע שהאריך לתלות עליו והאמת שאם לדין יש תשובה ב"י שו"ע בקטז' סעיף ב' לשון מר"ן השו"ע צריך להזהר שלא לאכול בשר ודג ביהד ולא מובא שם איסור בדיעבד כשצאלא ורק הרמ"א הוסיף וכן אין ליצלות בשר ודג משום ריחא מיהו בדיעבד אינו אוסר. ובאמת ראייתי להגר"י יוסף בספרו איסור והיתר בעמוד קסג' סק"ב אחר שחולק כהש"ך בסי' צז' כתב אבל עיין בשו"ע סי' קטז' כתב לשון מר"ן השו"ע שדגים ובשר שצאלא בתנור אחד אסורין הן הדגים והן הבשר אפילו בפני עצמן והלשון הזה אינו שם ובכפפות השו"ע דמתיר בפנ"ע ורק בכוחה אסור וראיתי כעת ביבי"א ח"א יו"ד סי' ז' סק"ג על הא דרבא מפרזיקא דאסר לאוכלו בכוחה ומר בר רב אשי אמר אפילו באפי נפשח אסור דקשה לצרעת לאו דמודה לדינא דרבא בפנ"ע שרי ורק בכוחה אסור אלא לומר דבלא"ה אסור משום סכנתא דהיינו אף דקיי"ל דריחא לאו מילתא מיהו לעניין סכנה קיי"ל מילתא היא ובה אף הרי"ף מתורץ דריחא בעלמא בבשר נבלה וכשרה לאו מילתא אבל בשר ודגים דיש סכנה אף לרי"ף מילתא ואסור וכידוע דקיייל כמר בר רב אשי דהוא בתרא וגם הט"ז סק"ג נוטה לאסור וכן העלה המנח"י כלל עז' אות כו' ובכה"ח קטז' סק"ג גם פסק לאסור בתנור קטן אף בדיעבד וציון עוד אחרונים לה"פ בל"י והכמ"א שאסורים אך את הערות"ש והמהרש"ל לא הביאם כלל.

שאלה: כיצד הדין באיסור שנפל לדבר צלול (נוזל) או היתר שנפל לדבר צלול איסור. ושהה בו מעת לעת. וכיצד הדין במסופק אם שהה מעת לעת?

תשובה: אם יש ס' כנגד האיסור מותר באכילה. אבל צריך להדיח את חתיכת ההיתר וכשאין ס' ושהה מעת לעת נאסר באכילה, ובספק שהה מעת לעת לרמ"א אסור באכילה. וכ"ד כה"ח, ובהליכ"ע היקל מכח ספק ספיקא ובספק בבשר וחלב לכו"ע מותר באכילה ע"י הדחה, אבל אסור לבשל.

א בגמ' חולין (קיא:) אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח, כבוש הרי הוא כמבושל, כי אתא רבין אמר ר' יוחנן מליח אינו כרותח כבוש אינו כמבושל, אמר אביי הא דרבין ליתא, דההיא פינכא (כלי חרס) דהוה ביה ר' אמי ומלח בה בישרא ותבריה. מחמת שבלע את הדם והרי ר' אמי תלמידו של ר' יוחנן היה ולמה שברו, על כרחך מפני ששמע מר' יוחנן דמליח הרי הוא כרותח. ופרש"י (צז:): דכבוש הוי בחומץ ותבלין וכ"כ בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תקיד:) דלא אמרינן כבוש כמבושל אלא בדברים החריפים כחומץ ומלח. והמרדכי (ביצה, סי' תרעד') הקשה עליהם דהא במשנה שביעית (פז' מז') איתא ורד ישרן שכבשו בשמן חדש (של שמינית) חייב בביעור גם השמן דע"י הכבישה קיבל את טעם הורד, ומוכת שכבישה הוי גם בלא חומץ.

והרא"ש כתב ע"ז (פ"ה סי' יא') גבי עכבר שנפל לשכר שנאסר השכר, ותימה דהרי הוי צונן בצונן, ותירץ דמייירי ששהה בו זמן מרובה, וכמה זמן יששה בתוכו שמעתי בשם ריב"א דאם שהה יום שלם מעת לעת נקרא כבוש. והביא ראייה מגמ' פסחים (מד:): דאמרינן דבשר בחלב חדוש הוא דאם שרה כל היום בחלב מותר ואם בישל אסור משא"כ בשאר איסורים דאם שרה אסור ומבואר שם דשיעור השהייה הוי יום שלם.

והמרדכי (ע"ז, סי' תתנד') כתב בשם ר"ת דרק בשעה שלשה ימים הוי כבוש, והביא ראייה מגמ' ע"ז (נג). קנקנים של גוים ממלאם שלשה ימים ומערר מעת לעת, וקיי"ל כפולטו כך בולעו מה פולטו בשלשה ימים כך הבליעה בשלשה ימים.

וכתב הב"י (סי' קה) ודברי הרא"ש בשם ריב"א נלע"ד דברים של טעם ועיקר וכן הם דברי הטור. ומה שנשרה פחות מזמן זה כתב הטור דצריך הדחה ושרי. וכ"פ השו"ע

ב נתבאר לעיל דלדעת רש"י והרשב"א כבוש הוי רק בחומץ וכדו', והרא"ש פליג דבכל משקין הוי כבוש.

אולם כתב הרא"ש (בסוף פרק כ"ה סי' מט') דכבוש בציר (דבר צלול עם הרבה מלח) שיעורו כדי שיתנו על האור וירתיח, דאם נכבש בתוך הציר כזמן הזה נאסר כולו ואם פחות נאסר רק כדי קליפה.

וכתב הב"י (שם) דמזה נלמד לכבוש בחומץ שדינו כמו ציר. וכ"פ בשו"ע. והש"ך (שם סק"ב) הקשה על השו"ע, והרי הרא"ש בשם עצמו כתב לגבי עכבר שנפל לתוך חומץ דבעינן שיששה מעת לעת כדי שיאסר החומץ. וכן פסק השו"ע עצמו בסי' קד', ולכן חלק על השו"ע דבחומץ נאסר רק אם שהה מעל"ע, ורק בציר החמיר הרא"ש. וכ"פ הרש"ל והפר"ח.

וליישב הסתירה בשו"ע כתב המג"א (או"ח סי' תמז' ס"ק כח') לחלק בין חומץ חזק לחלש, דאם הוא חזק שיעורו כדי שיתן על האור וירתיח, ואם חלש בעינן מעל"ע כדי לאסור. ובשפ"ד (סי' קד סק"ב) כתב בשם "בית ישראל" דלתק דבעכבר הגמ' נסתפקה שמה משביח ולא ודאי ולכן היקל מר"ן דדוקא אם שהה מעל"ע נאסר. אבל בסי' קה' מייירי באיסור שודאי נותן טעם לשבח ולכן החמיר בחומץ דנאסר בשיעור שיתנו על האור. ובכה"ח מיקל כמר"ן, ומיקל בספק שהה שיעור שיתנו על האור בצירוף דעת הש"ך, וכן מיקל בחומץ חלש בהפס"מ בצירוף דעת המג"א.

ושיעור שיתנו על האור וירתיח כתב הב"י דהוא ח"י רגעים וכ"כ התפארת ישראל.

ג כתב הדרכ"מ (סי' קה' סק"א) בשם האו"ה דכבוש כמבושל מדאורייתא ולכן בספק אם נכבש יום שלם ספיקו דאורייתא ולחומרא. אבל כבוש בבשר וחלב הוי מדרבנן וספיקו לקולא, דהתורה כתבה דוקא לא תבשל. והט"ז (סק"ג) חולק דכיוון שיש להיתר חזקת כשרות לא נחזיק ריעותא מספק.

וכתב במשב"ז (סק"ג) דמודה הט"ז בשתי חתיכות שנתערבו ואחת מהם נכבשה באיסור יום שלם דספיקו לחומרא. והש"ך בנקה"כ (א) דחה דבריו דהכא כיון דנשרה באיסור הורעה חזקתו וכ"פ הפר"ח והפר"ת דבכל ספק כבוש לחומרא.

ועי' בהליכ"ע (ח"ה עמוד כ') דהעלה להקל כהט"ז מכח ספק ספיקא שמה לא נכבש יום שלם, ושמה הלכה כרש"י דכבוש הוי רק בחומץ ותבלין ושמה הלכ' כר"ת וראב"י"ה דרק בנכבש שלשה ימים הוי כמבושל. וכתב המשב"ז (סק"א) דע דכבישה לא שייך אבל בדבר גוש בדבר צלול, לא בשניהם לחים דמתערבים מיד ונאסרים. ולא בשניהם גושים אף שהם לחים קצת.

וכתב עוד דצלול, היינו כשהאיסור המונח בתוכו מתנענע ממקום למקום ואז מקרי כבוש.

אם היו כל ישראל צדיקים,

לא היו צריכים לארבעה אבות נזיקין

המהר"ש מרדאומסק זצ"ל בספר תפארת שלמה עה"ת (פר' משפטים) עמד בטעם הדבר שלאחר שנימנו משפטי המצוות הממוניות והלכות נזיקין בפרשתנו, נאמרו בתורה ברכות וישועות, וכמו"ש (שמות כג, כה-כו) "וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך. את מספר ימיך אמלא וגו'". כי מסמיכות הדברים נראה, שיש בסגולת המשפטים להשפיע ישועה וברכה לאדם [וראה במלבי"ם ובפנים יפות שפירשו, שברכות אלו הם כנגד בני חיי ומזוני], ודבר זה אומר דרשני, כי לכאורה מדוע נתייחדו המצוות הממוניות לישועה וברכה.

ואמנם, המעמיק ימצא יתד נאמנה לדברי התפארת שלמה בדברי חז"ל במסכת שבת (לא). כי שם נתבאר שסדר נזיקין העוסק במשפטי הממוניות נקרא בשם 'ישועות', ע"ש הפסוק (ישעיהו לג, ו) "היה אמונת עתיד חוסן ישועות וגו'", אשר נדרש בענינים של שישה סדרי משנה. וא"כ אף כן רואים אנו שיש קשר בין משפטי הממוני לישועה, וכל דיני הממונות המוזכרים בפרשתנו מוגדרים כ'ישועות', עד שהסדר העוסק בהם נקרא על שם כך. וממילא מתחזק במשנה תוקף סימן השאלה בהבנת הישועה המיוחדת להלכות נזיקין וממונות.

ונראה בביאור הענין עפ"ד הרמב"ם בסוף הלכות חובל ומזיק (פ"ח הט"ו), 'ספינה שחיישה להישבר מכובד המשא, ועמד אחד מהן והקל ממשאה והשליך בים פטור, שהמשא שבה כמו רודף אחריהם להרגם, ומצוה רבה עשה שהשליך והושפע'. וכתב המגדל עוז, שהרמב"ם חתם את הלכות חובל ומזיק בתיבת 'ההושיעם' המורה על ישועה, היות ואמרו (ב"ק ל). 'האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין', והיינו משום שהמתרחק מהגזל הוא צדיק ונושע, ולכן נאמר בצדיקים שאין פולשטין ידיהן בגזל, "ותשועת צדיקים מה", מעוזם בעת צרה", באשר עומדת להם צדקתם בעניני ממוני ההיושע.

ואולם, החסידות שבמילי דנזיקין אינה מוגבלת רק להרחקה מהגזל, וכדברי הנימוקי יוסף (ב"ק יד. מדפי הרי"ף) שחז"ל נתכוונו בזה לכל הדינים האמורים במסכתות בבא קמא ובבא מציעא ובבא בתרא, כנזיקין והשבת אבידה וריבית ואונאה ועוד.

ועל פי זה נבין היטב את פשר הישועה הטמונה בדיני הממונות, כי ע"י הזהירות בדינים הללו, וההרחקה מכל הדין או ממון שאינו שלו, זוכה האדם להיות חסיד וצדיק, וזכרה המובטחת לו ישועת ה', באשר "ותשועת צדיקים מה", וכדברי המגדל עוז. וממילא מיושבת הערת התפארת שלמה, כי לאחר שפירשה התורה בפורטרוט את הלכות נזיקין ודיני הממונות, הבטיחתנו שע"י הזהירות בענינים אלה נזכה לישועה וברכה בכל תחומי החיים, כי הזהיר בהם צדיק ונושע הוא.

ולפ"ז יתפרשו דברי חז"ל שסדר נזיקין מכונה בשם 'ישועות', כי סדר זה משפיע ישועה לאדם, באשר יזהר ע"י ההלכות שבו, מלהזיק לחבירו או מלגזול את ממונו.

וע"כ נראה בכלל החסידים והצדיקים שנאמר עליהם "ותשועת צדיקים מה". וישועת זה המובטחת לישומרי דיני הממונות נאמרה במפורש בפרשת עקב, וכמו"ש (דברים ז, יב-טו) "והיה עקב תשמעון את המשפטים וגו', ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד וגו'. ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך וגו'. והסיר ה' ממך כל חולי וגו'". ופירש הרמב"ן (שם, פס' יב) שאותם המשפטים הם דיני הממונות.

וא"כ כל הברכות והישועות הללו מובטחות בעבור הזהירות במשפטי הממוני. ומה נאה להביא בהקשר זה את דברי התפארת שלמה הנ"ל. כי הנה נאמר בתחילת הפרשה (שמות כא, א) "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ופירש רש"י, 'אמר הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם ההלכה ב' או ג' פעמים, ואיני טורח להבינם טעמי הדבר ופירושו. לכך נאמר "תשים לפניהם" כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם'. וביאר התפארת שלמה מרדאומסק בדרך דרוש, כי הכוונה בזה היא שע"י משפטי הממוני זוכים ישראל לבחינת 'אכילה משולחן ערוך', דהיינו ישועות וטובות ושובת וברכה המושפעים משולחן גבוה.

יוסל'ה רובה הציידים

על גג ביתו של אביו של יוסלה עמדו להם עשרה ציפורים. ניגש האב ושאל את בנו הפיקח, בני יקירי אם יבוא עכשיו ציידים ויירו לכיוון הציפורים וימיתו ארבע מהם, כמה ציפורים ישארו על הגג? מיד השיב, ארבעה ותו לא. גער בו אביו מדוע מיהרת לענות תשובה שאיננה נכונה, והרי אם ארבעה מתו נשארו רק ששה, כיון שעשרה פחות ארבעה זה ששה, ומדוע השבת לי כזו תשובה? ויען הבן ויאמר, אבי, לא זו התשובה כיון שהשישה הנותרים עפו להם מהרעש של רובי הציידים ורק הארבעה נותרו על הגג שאף קול לא יכול להבריחם מאחר שפרחה נשמתם.

תשובתו של יוסלה הפיקח, אומר הבן איש חי, טמונה באחד הפוסקים בפרשתנו והוא "אם כסף תלווה את עמי את העני עמך", התורה מצווה אותנו לעזור לעניים עד כמה שידנו משגת וככל שהאדם יותר עוזר ומעניק הרי זה משובה. ואם האדם היה יודע מה טמון וצפון לו למעלה לא היה עובר יום ללא נתינה לאביו, רק דא עקא שטעות נפוצה יש בעולם והמון העם חושבים שכשאדם נותן צדקה אע"פ שעשה מצווה אבל סוף כל סוף נחסר ממנו ושוב לא יחזור הכסף הזה ורק מה שנשאר בכיסו זהו הכסף החי ומה שהוציא לצדקה זהו הכסף המת, ולא יודעים שההיפך הוא האמת וכמו שאמר יוסלה לאביו שהציפורים שמתו הם אלו שישארו על הגג כך הכסף שאדם הוציא לצדקה הוא הכסף המת שבעצם ישאר על הגג שזהו העוה"ב משא"כ הציפורים שברחו מהרעש זה הכסף החי שנשאר בכיסו של האדם שבעוד כמה רגעים יעבור לכיס של אדם אחר, וכמו שאומר שלמה המלך "התעניף עיניך בו ואיננו", ולכן נקראים "זוזים" שכל הזמן זזים מכאן לשם ומפלוגי לאלמוני וכך על זו הדרך כך שרק הזוזים שעושים בהם חסדים יש להם ביטוח חיים...

וגמ' ערוכה היא במס' ב"ב (יא) תנו רבנן מעשה במוזבז המלך שביזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת לצדקה ובאו כל בני משפחתו בטענה והרי אבותיך ואבות אבותיך גנוזו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם? והשיב להם תשובה ממש קולעת למטרה: אבותי גנוזו למטה ואני גנזתי למעלה.

וכמו שזומא במדרש: (תנחומא ח') שהקב"ה מנסה את כולם, את העשירים אם ידיהם פתוחה לעניים אז אוכלין נכסיהם וצדקה שעושים הקרן קיימת לעולם הבא שנא' "והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך". והעניים, מנסה אותם אם אינם מבעיטים בעולם הזה נוטלין שכרן לעתיד לבוא וכו'.

ובס' לקח טוב באים מעשה נורא אשר בו טמון אוצר נפלא בענין החסד עם הסביבה. מעשה באיש אחד שהיה לו בנים ומתו לו כולם ר"ל, בא לפני תחפץ חיים שיתן לו עצה וסגולה והשיבו הרב: סגולות אין לי אבל עצתי היא שתעשה גמ"ח קבוע בעיר ואולי נזכות החסדים האלו הקב"ה ירחם וישלח לך את משאלת לבך, שמע זאת האיש והתחיל לצאת לדרך באמת כך היה, היה מקוטט רגליו ומלווה כספים ועוזר לאנשים במצוקות עד שהגיע למצב אשר שם לילול כימים וכל זה בכדי לעזור לבריות ובתוך פנקסו כתב שכל שלש שנים בפרשת "אם כסף תלווה" יעשה סעודה קטנה כדי לתזק את המצווה הזו והנה לאחר ג' שנים נולד לו בן במזל טוב ובדיוק ביום שקבע את סעודת החיזוק נפגש יום המילה ועשאוהו בשבת והודאה וכך עוד שנה נולד בן ועוד בן עד שברבות הימים כבר זנה את הגמ"ח וביקש מהרב להעבירו לאדם אחר וכך היה ובאותו לילה של החלטת העברה ל"ע נחנק אחד מילדיו והשיב את נשמתו ליושב במרומים הכיר האב בטעותו ומיד חזר מסורו והמשיך בתפקידו...

טבילת כלים (ה')

- הכל כשרים להטביל כלים בין איש בין אשה ואפי' גוי וקטן. אמם גוי וקטן אינם נאמנים על הטבילה אא"כ יהודי גדול ראה שהטבילו כדין. ובכלי זכוכית אפשר להאמין לקטן שאומר שטבל כדין.
- גם אם מטביל כלי של אחר עלתה לו טבילה אך אינו יכול לברך אא"כ נעשה בשליחות הבעלים.
- קודם הטבילה יאחו את הכלי בידי ימינו ויברך אקב"ו על טבילת כלי, ואם מטביל כמה כלים יאמר על טבילת כלים. ואם שינה בין כלי לכלים יצא י"ח. וכן אם שכח לברך ג"כ יצא יד"ח.
- אסור להפסיק בדיבור או במעשה בין הברכה לטבילה, ואם הפסיק בדיבור שאינו לצורך הטבילה צריך לחזור ולברך, ואם דיבר לאחר שהטביל אפי' כלי אחד אינו חוזר.
- כלי שיש ספק אם חייב בטבילה וכן כלי שחייב טבילה ויש ספק אם הוטבל כראוי, צריך להטבילו אבל לא מברכים על טבילתו. וראוי להתמין ולהטבילו עם כלי אחר החייב בברכה. וכשהספק בכלי זכוכית יש להקל שלא להצרכים טבילה כלל (הלכות עולם ח"ו עמ' רעו).
- כאשר מטביל במקוה שמיועד לטבילת אנשים, יברך בחדר החיצון ולא בחדר שטובלים בו מכיון שהמקוואות שלנו חמים ונדונים כבתי מרחץ ואסור להזכיר שם שם שמים. וכן צריך לברך כשהוא מכוסה בבגדים. ואם אין שם חדר טבילה יכול לברך שם.

טבילת כלים בשבת

- להתחילה אין מטבילים כלים הנקנים מגוי בשבת ויו"ט, משום שנראה כמתקן. עבר והטבילים, עלתה להם הטבילה ומותרים בשימוש לכו"ע. וכן כלים המסופקים מותר להטבילם בשבת אך לכתחילה ינהג בהם כדלקמן.
- אם צריך את הכלים לשבת וליו"ט יכול לעשות א' מהדרכים הבאים: א'. שיתנם במתנה לגוי ויחזור וישאל אותם ממנו. ב'. אם הוא כלי שראוי למלאות בו מים, יכול לשאוב בו מים מהמקוה ע"י שיטבילנו כולו בתוכו. ג'. אם הכלי מלוכלך יכול להדיחו במי המקוה. ד'. יכול לטבול בעצמו במי המקוה ויאחו הכלי בידו ויטבילנו עמו.
- כשמטביל בדרך של הערמה דלעיל, י"א שלא יברך על הטבילה. אולם לדעת מרן הגרע"י שליט"א יכול לברך בלחש.
- אם לא יכול לעשות אחד מהדרכים הנ"ל לדעת השו"ע יכול להטבילו כדרכו וברכה, ולדעת הרמ"א יכול להטבילו רק ביו"ט אבל לא בשבת.
- אסור לאכול ולשתות בכלים הטעונים טבילה אף לא אכילת עראי, ואף לא בכלים של אחרים.
- כלי שלא הוטבל והשתמשו בו בבישול וכדו', אין המאכל נאסר באכילה. אך מכיוון שעדיין נשאר הכלי בחיוב טבילה ואסור להשתמש בו אפי' שימוש עראי, צריך להוציא את המאכל מתוכו, ולהעבירו לכלי אחר ואין להשתמש בו עד שיטבולו כדין.
- המתארח אצל חבירו ויודע שהכלים שם אינם טבולים, אסור לו לאכול בכלים הנמצאים שם, ויכול להעביר המאכל והמשקה לכלי שאינו טעון טבילה כגון כלי חד פעמי או פלסטיק ולאכול בו.
- המתארח בבית מלון או מסעדה ומסופק אם הטבילו את הכלים יכול לאכול שם, ויש מהממירים בכלי מתכות אולם בכלי זכוכית יכול לאכול לדעת רוב הפוסקים.
- כשישתמש בו גוי וטעון הגעלה או ליבון וגם טבילה, צריך קודם להכשירו בהגעלה וליבון ואתו כך להגעילו. ואם הקדים את הטבילה להכשר, טוב להחמיר ולהטבילו שנית בלי ברכה.

"והסירותי מחלה מקרבך" (שמות כג, כה)
 בריאותו תקינה כהלה רק כאשר הוא מזרים דם הנפש היוצא ממנו לכל האברים והגידים המובלים בתוכם שטוב והולך כסדרו המסודר לו מאת הקב"ה ואז האדם בריא בתכלית כי כל האברים קשורים ומחוברים יחדיו ומקבלים חיותם הראוי להם מהלב על ידי סיבוב זה אך אם ישנו איזה קילקול באיזו מקום המונע ומעכב או ממעט הילוך הדם שמחבר את כל האברים יחדיו סופו שהאדם נופל למשכב וחולי ה' ישמרנו.

בכך נמשלה בו השכינה שנקראת לב שנאמר (תהילים עג, כו), "צור לבבי" ונשמות ישראל הם אברי השכינה כביכול ולכן רק כאשר כל הנשמות דבוקות וקשורות יחד מתלבשת ויורדת החיות וההשפעה מהשכינה דרך נשמות ישראל לכל העולם להברו ולייחדו לה' אחד ולדבקה בו ית' ככתוב (דברים כט, ט) "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' ראשיכם שבטיכם... שואב מימך" וכמו שכתבו (שמות כה, ח) "ושכנתי בתוכם" וכאשר ישנו פירוד ח"ו שזהו בזמן הגלות נמצאת השכינה בגלות חולה ולכן אנו ח"ו שחורבן בית שני ונפילת ישראל בגלות היתה בסיבת שנאת חינם כמאמר (ספרי, פ' מסעי) גלו לאדם שכינה עמהם ונאמר (תהילים קמה, יד) סומך נופלים ורופא חולים הרמוז לאברי השכינה. (עפ"י אלפי ישראל - המדבר בכת"י)

העלון מוקדש לע"נ

- צביה בת סרה ע"ה
- עפרה בת אילנה ע"ה
- שושנה שמעה בת סעדיה ע"ה
- אחובה בת אסתר ע"ה
- רחל חיה בת שרה ע"ה
- עליזה ליוה בת רחל ע"ה
- אורית בת חביבה ז"ל
- סעידה בת נעומה ע"ה
- רינה בת חנה ע"ה
- מרצדס בת פרצה ע"ה
- ציפורה בת רחל ע"ה
- שרה בת מרים ע"ה
- רינה בת סעדיה ע"ה
- כוכה בת שמעה ע"ה
- מזלה בת תויתתה ע"ה
- הרב מרדכי צמח בן מו"ר זצוק"ל
- יוסף כדיר בן צ'כורסא ז"ל
- שלמה בן מרים ז"ל
- פרץ בן מסעודה ז"ל
- סעדיה בן יוסף ז"ל
- שמעון בן עיישה ז"ל
- שלום בן חיה חנה ז"ל
- משה בן לאה ז"ל
- בצאלף בן רחל ז"ל
- חיים ויקטור בן רחל ז"ל
- שמעון בן אמיליה ז"ל
- משה בן ח'לימה ז"ל
- ז"ל מורי יהוא בן שוריה ז"ל
- יהיא זכריה בן אברהם ז"ל
- אברהם שמעון בן שלום ז"ל
- שלום בן מרגלית ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

רבי עובדיה הדאיה זצ"ל

נולד בכ"ז כסלו ה'תר"ן בחאלב (סוריה). בשנת ה'תרנ"ה עלה עם הוריו לארץ ישראל והתגורר בירושלים. למד בתלמוד תורה "דורש ציון" בישיבת "חסד אברהם" וב"תפארת ירושלים", בגיל 17 החל ללמוד עם מורו ר' שלום בוחבוט את יסודות הקבלה. מידי יום למד ח"י פרקי משניות ואביו הכיר לו את גדולי הצדיקים בירושלים.

נשא לאישה את בתם של מזל ור' עזרא שבובי שרים. בשנת ה'תרפ"ג החל לכהן כראש ישיבת "פורת יוסף". שימש כשליח ציבור בישיבת "עוז והדר" בה התפללו עפ"י כוונות האר"י ולימד שיעור קבוע בבית הכנסת בשכונת אהל משה.

בשנת ה'תרצ"ט החל לכהן כרב ראשי לעדת הספרדים וחרב הרבנות הראשית בפתח תקוה. נודע כגאון, דרשן מופלא ובקי בחכמת הקבלה, חסיד ועניו, שמו נתפרסם כחכם ופוסק ואף מפולין, ליטא והונגריה פנו אליו בשאלות.

בחיפושיו אחר ספרים עתיקים גילה כתב יד עתיק של אחד מאבותיו (ר' חיים מרדכי לבטון בעל "נכח השלחן"), ולאחר שלמד בספרו של ר' חיים פלאג'י כי מי שלא זכה לבנים ידפיס ספר תורני וייושע, החליט להדפיס את הספר.

לאחר נפילת העיר העתיקה בה שכן בית הכנסת "בית א-ל" ריכז סביבו את המכוונים, בשנת ה'תשי"ח הקים מחדש את ישיבת המקובלים "בית א-ל" בירושלים ועמד בראשה עד להסתלקותו בשעת מנחה של יום שבת כ' שבט ה'תשכ"ט.

מספריו: "דעה והשכל" [שו"ת על תורת הנסתר]. "ויקה עובדיהו" [דרושים]. "ישכיל עבדי" [שו"ת]. "עבד המלך" [על הרמב"ם]. "עבדא דרבנן" [על הש"ס].

כסא דנחמתא

לגב' שלומי אשת חברנו ר' יאיר הי"ו
 במות עליה אביה

הרב **שלמה בן מרים ז"ל**
 למשפ' מעודה
 העלון מוקדש לעילוי נשמתו הטהורה
 ת.נ.צ.ב.ה.

כסא דנחמתא

לידנו ר' ראובן ג'מיל הי"ו
 במות אביו

הרב **משה בן סאלם ז"ל**
 למשפ' ג'מיל
 העלון מוקדש לעילוי נשמתו הטהורה
 ת.נ.צ.ב.ה.

מהנעשה במסדרותינו

❖ בס"ד זכינו להכרה רשמית בכוללים החדשים שנפתחו בשנה האחרונה, כולל "שערים המצויינים" וכולל "שערי בינה".

❖ בשם רבני הכוללים והנהלת המוסדות נשגר ברכת מזל טוב לאברכים החשובים לרגל הולדת בניהם, הרב שחר בן דוד, הרב שמעון אוחנה, הרב מיכאל רייקיין.

❖ הדים רבים בעירנו לקבוצת האברכים "מבקשי ה'", שבכולל "שערים המצויינים" בראשות הרה"ג רונן גולן שליט"א [ברחוב הרואה 17], וזאת מלבד המסגרת לאברכים הקיימת בכולל. ה"מבקשים" מפגינים ידע רב ועמלים רבות בהלכות שבת. בעלי בתים שחשקה נפשם בתורה מוזמנים ל"טעימה" של סדר לימוד כדי לחוות בעצמם את האוירה הנפלאה של הלימוד, ובפרט בשיעור הנמסר בכל יום בשעה 10:30 ובשעה 15:30 מאת ראש הכולל.

יידיעת פי שלום אהליך

מצא אשה מצא (תורה שנקראת) טוב

והנה ידועים דברי חז"ל (יבמות סב): שכל מי שאין לו אשה, שרוי בלא תורה, ולמדו זאת ממה שנאמר (איוב ו, יג) "האם אין עזרתי בי, ותושיה נדחה ממני", ותושיה היינו תורה. ואכן, דבר זה רמוז במה שהוקמו הנשים לאנשים במתן תורה, וכמו שנאמר "כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל". ב, ורק אחרי כן קיבלוה האנשים, להורות, כי נשי 'בית יעקב' הן הן הערובה לעמל התורה של בעליהן, וכל שאין לו אשה אינו זוכה למדרגת קבלת התורה.

והלבוש (אה"ע סימן א) כתב, שמה שאמרו שמי שאין לו אשה שרוי בלא תורה, ולמדו כן מהפסוק "האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני", היינו שאם אין עזרתי-אשתי מסייעת בידי, ע"י כך, תושיה, שהיא התורה, נדחית ממני, כי צריך אני בעצמי לעשות את צרכי ביתי, ותלמודי משתכת. ואכן מצינו שנאמר (משלי יח, כב) "מצא אשה, מצא טוב", ופירש רש"י, 'מצא תורה'. והיינו כי רק ע"י האשה זוכה האדם לתורה.

והחתם סופר (כתובות ת). פירש כעין זה את הנהגת החכמים שהיו אומרים בשמחת הנישואין 'הי תורה והי מצוה דמגנו עלך' (ברכות לא), שבזכות האשה זוכה האדם לעמול בתורה ולקיים המצוות, כי לולי אשת החיל המנהלת בעוז ובתבונה את עניני הבית, לא היה הבעל יכול להיות פנוי לעבודת ה'. ולכן אמרו שלא היינו זוכים לתורה ולמצוות המגינות עלינו, לולי נישואי האשה.

כתובת המערכת: רח' מרגולין 12, רחובות הטל' 08-9452903. פקס: 08-9452903. דואר: salami1@bezeqint.net
 שאלות לבית ההוראה: הרה"ג אמנון לימאי שליט"א - 052-7656488 הרה"ג אביחי יששכר שליט"א - 050-4130321
 מפעילויות ביהמ"ד: כוללים לאברכים מצויינים • בימד להוראה לרבנות • כולל ערב • כולל הדף היומי • הנצחה לעד הנפטרים.
 תרומות בעבור מצות החזקת התורה וכן להקדשות והנצחות בעלון ניתן להפקיד בבנק הדואר ת"ן 8795528 דרכי תורה